Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Google Scholar

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 788 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktaranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati 10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna

Yashil iqtisodiyotga oʻtishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati 16
Gulnora Abdurahmonova

Oʻzbekistonda “yashil” iqtisodiyotga oʻtish muammolari va uni bartaraf etish yoʻllari 22
S. R. Topildiyev

Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi 28
Muratova Shohista Nimatullayevna

Green Economy in Tourism in Uzbekistan 32
Alieva Makhbuba Toychievna

Инновационные подходы в сельском туризме: “Зеленые маршруты” 36
Голышева Елена Вячеславовна

Mamlakatimizda “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yoʻnalishlari 42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloyevich

Toʻqimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari 47
A.Yu. Mardanov

Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari 52
A’zamov Saidakbarxon Avazxon oʻgʻli

Oʻzbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish 57
Abdullayev Elyorbek Odiljon oʻgʻli

Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining oʻrni 62
Akbarov Akmalxon Akrom oʻgʻli

Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash koʻrsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlari 66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich

Iqtisodiy rivojlanishni ta’minlashda “yashil” iqtisodiyot va uning ayrim masalalari 70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna

Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta’minlashda qishloq xoʻjaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va oʻziga xos xususiyatlari 74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich

Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati 78
Butanova Dilnoza Rustamovna

Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta’siri 83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna

Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qoʻllanilishi 95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon oʻgʻli

Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning oʻrni 101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi

Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari 104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich

Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari 110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi 113
Mahamatova Maftuna

Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik koʻrsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari 119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari 124
Said Po'latov Maxamedovich

Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry 128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li

Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar....135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi

O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni 142
Toshmurod Kulmanov

Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari 147
Tursunova Dilnavo Islomovna

Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish 150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi

Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari....159
Allayor Norboyev Ismoilovich

Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish....162
Boltayev Abror Sayitmuradovich

Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari....168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich

Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish 174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich

Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari 179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov

Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Aglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida 185
Raximbayev Akmal Azatboyevich

Korxonalarni boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari 190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

Globallashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish 195
Salimov Dilshodbek Davronovich

To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi....199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich

Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari 203
Nilufar Umarova

O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili 207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li

Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili 213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari 220
Meliyev Isroil Ismoilovich

Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar....227
Melikov Otabek Maxmadiminovich

Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni....232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich

Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar....237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna

Задачи предмета «русского языке» на современном этапе....243
Адилова Солияхон

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati 247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li

Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari....................252
Gapparov Azim Qayumovich

O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri....................258
Isayev Atabek Djurabayevich

Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market....................266
Jurabek Sobirov

Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili....................270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich

Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli 276
Mamadiyorova Dilorom Ravshon qizi

Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili....................280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna

Improving Internal Control System 287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li

Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMlar veb-saytlari samaradorligini oshirish....................291
Musayev Bekjon Shukurillayevich

Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish 298
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhkomovna

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari....................302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li

Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari....................306
N. B. Yahyoxonov

Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining
samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili....................311
Nazarova Muslima Nazarovna

Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlari....................317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich

Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari....................322
Olimova Nodira Xamrakulovna

O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar 329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li

O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari....................333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li

Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi 338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li

Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari....................341
Raxmanov Mexridin Sindarovich

Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati....................345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish....................350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li

Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar....................355
Samandarova Gulxayo Abdukarim qizi

Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari 359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li

To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida
davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati 363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna

Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiytlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi 367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане 373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich

Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts 379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich

Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar 384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich

Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari 391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi

Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish 396
Xusanov Ulugbek Nishanovich

Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari 402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna

O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari 405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi

Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров 408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна

Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari 412
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari 416
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich

Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан 420
Адашов Гайрат Рустамович

Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi 424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna

Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане 432
Б. А. Хакимов

Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции 438
Бабаева Гузаль Яшиновна

"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgani imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida 444
Davlayev G'olib Ashurovich

Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili 447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich

Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri 452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich

O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish 457
Jonuzokov M. K.

Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish 461
Ismailov Allayor Rashidovich

Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции 465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович

Iqtisodiyotni globallashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish 471
Kalandarova Nargiza Narimanovna

Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения 475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна

Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях 478
Киличев А. А.

Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish 485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане....490
Курпаяниди Константин Иванович

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish....497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi

Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar 502
Muxlisa Muxitdinova

Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана 505
Наимов Шахрух

Определение специфических особенностей и факторов вляющие на процесс внедрения междурнародных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан....509
Хайдаров Зохир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зохир Зода

Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli 514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova

Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма....521
Пулатова Сурайё Юлдашевна

Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе....525
Рахимова Гавхар Ойбековна

O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli 530
Saidova Subhinigor Azizovna

Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari 535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li

Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari 541
Umirov Xurshid Islomovich

Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari....545
Fayziyeva Dilafruz Shuxratovna

"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии....549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович

Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия 555
Хамдамов С. Ф.

Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish....562
Xasanova Nafisa Shavkatovna

Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish....566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi

Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar....572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna

Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari 578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich

Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni....583
Toyirova Amina Baxtisher qizi

Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili....588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li

Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar....592
K. Q. Tajibayev

Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике....599
Камолова Феруза Кахрамоновна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari 603
Mirzayeva Lola Shavkatovna

Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni 607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi 612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna

Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari 620
Salixov Sherzod Abduxakimovich

Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish 625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna

Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish 628
Ostonokulov Azamat Abdukarimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich

Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi 635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li

Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari 640
Muhammadamin Erdon o'gli Erdonov

Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста 644
Насиров Дилшод Фархадович

Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана 654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович

Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir 659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li

Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari 664
Razzakov Jasur Xamraboyevich

Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan 670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi

Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish 677
Meliqulov Abduhalil Norinovich

O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari 683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li

Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi 689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna

Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari 694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li

The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It 699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara

Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar 705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich

Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari 709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich

Mahalliy soliqlar va yig'imlarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari 713
Tuychiyev Kamoliddin

Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari 717
Yadgarov Nodir Ravshanovich

Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlari va iqtisodiy asoslari 723
Amirqulov Shuxrat Olimovich

Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari 727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li

O‘zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari 730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o‘g‘li

Iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari 733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva

Sug‘urta faoliyatini takomillashtirishda anderrayting xizmatining o‘rni 737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

O‘zbekistonda eksportni sug‘urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo‘nalishlari 741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich

Kambag‘allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo‘naltirish 745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich

Yoqilg‘i-energetika korxonalarning moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari 749
Xusanov Qaxramon Nishonovich

Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике 753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна

Эффективность программ соответствия в различных компаниях 757
Ахмедов Бехзод Ахмедович

Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте 762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович

Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles 767
Esanova Shohida Utkirovna

Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg‘or xorij tajribalari 774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich

Paxta-to‘qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish 781
Toshpo‘latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o‘g‘li

TIJORAT TASHKILOTLARINING INVESTITSIYA FAOLIYATI

Farhod Mahmudovich Tirkashyev
SamDVMchBU assistenti

Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li
SamDVMchBU talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada investitsiyaning turlari, investitsiya jarayonlarini o'rganishning nazariy muammolari yoritilgan.Bundan tashqari investitsiyalarning maqsadlari, investitsiyalarning bozorda tutgan o'rni nazariy va uslubiy qoidalarini asoslanishi ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: investitsiya, kapital qo'yilmalar, daromadlar, amortizatsiya, bank krediti, davlat krediti, jalb qilingan mablag'lar, real investitsiyalar, moliyaviy investitsiyalar, sarmoyaviy daromad, investitsiya xavfi, tavakkalchilik.

Abstract: This article describes the types of investments, the theoretical problems of studying investment processes. In addition, the goals of investments, the justification of the theoretical and methodological rules of the role of investments in the market are shown.

Key words: investment, capital investments, income, depreciation, bank credit, state credit, borrowed funds, real investments, financial investments, investment income, investment risk, risk.

Аннотация: В статье описаны виды инвестиций, теоретические проблемы изучения инвестиционных процессов, а также показаны цели инвестиций, обоснование теоретико-методологических правил роли инвестиций на рынке.

Ключевые слова: инвестиции, капитальные вложения, доход, амортизация, банковский кредит, государственный кредит, заемные средства, реальные инвестиции, финансовые вложения, инвестиционный доход, инвестиционный риск, риск.

KIRISH

Respublikamizda investitsiya muhitining jozibadorligini yanada oshirish, hududlarda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishga ko'maklashish hamda yangi tashabbus va loyihalarni moliyalashtirish tizimini takomillashtirish maqsadida bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda.

O'zbekiston va jahon iqtisodiyotining kelgusi taraqqiyoti, asosan, investitsiyalarga bog'liqligini bugungi kunda deyarli har bir mutaxassis va xo'jalik yurituvchi subyekt anglab yetganligini nazarda tutsak, hozirgi kunda mamlakatimiz iqtisodiyotiga investitsiyalarni, xususan, xorijiy investitsiyalami kengroq jalb etish ularning mamlakatimizda o'tkazilayotgan iqtisodiy islohotlaming samarali ijrosini ta'minlashning muhum asosiga aylanganligi bilan bog'liqligini tushunib olish qiyin emas. Har qanday mamlakat iqtisodiyotining kelgusi taraqqiyoti, asosan investitsiyalarga bog'liq. Bugungi kunda respublikamiz iqtisodiyotiga investitsiyalarni kengroq jalb etish, ularing mamlakatimizda o'tkazilayotgan iqtisodiy, siyosiy islohotlarning samarali ijrosini ta'minlashning muhim asosiga aylanganligi bilan bog'liqdir. Mainlakatni ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy rivojlanishida investitsiyalarning ahamiyati judayam katta. Mamlakatda iqtisodiyotni isloh qilish va erkinlashtirish jarayonlarini jadallashtirish, uni tarkibiy jihatdan o'zgartirish, ishlab chiqarishning izchil va mutanosib o'sish sur'atlarini ta'minlash, iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarini moderizatsiyalash, keng ko'lamdagi ichki va tashqi investitsiyalarni talab qiladi. Muhtaram Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek, "... iqtisodiy o'sishga, avvalo, raqobatdosh sanoat zanjirlarini yaratish hamda bunday loyihalarga investitsiyalarni ko'paytirish orqali erishiladi, shuningdek, mamlakat taraqqiyotining zamini, hech shubhasiz, ilm-fan va innovatsiyalardir"[1].

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaataomasi..: "O'zbekiston", 2021-yil.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Investitsiya (lotincha: investio – "o'rash") – iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida o'z mamlakatida yoki chet ellarda turli tarmoqlarga, ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarga, innovatsiya, tadbirkorlik loyihalariga uzoq, muddatli kapital kiritish (qo'yish). Pulning vaqt (zamon)ga bog'liq qiymati nazariyasiga ko'ra, investitsiya kelajakda naf olish maqsadida mablag'lar qo'yishdir. Investitsiya kapitalni muayyan muddatga bog'lashni yoki band qilishni bildiradi. Bundan asosiy maqsad kapital qiymatini saqlab qolish yoki bo'lmasa kapital qiymatini vaqtda o'stirib borishdir. Iqtisodiy mazmuni jihatdan investitsiya turli faoliyatlarga safarbar etilgan moddiy, nomoddiy boyliklar va ularga bo'lgan huquqlarni aks ettiradi. Investitsiya sifatida pul, qimmatli qog'ozlar (aksiya, obligatsiya, sertifikat, veksel), yer, bino, inshoot kabi boyliklar, intellektual mulk bo'lgan ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va b. ishlatiladi. Investitsiya loyihalariga mablag' qo'yuvchilar – investorlar davlat, kompaniya, korxona, chet ellik fuqarolar, aholi va boshqalar bo'lishi mumkin.

Investitsiyalarning iqtisodiy mazmun-mohiyati to'g'risida iqtisodchi olimlar o'rtasida xilma-xil fikrlar mavjud. Investitsiyalarga tugallangan bir ta'rif berilmagan. Har bir tadqiqotchi ushbu kategoriyaga nisbatan o'z yondashuv uslubi va fikriga ega ekanligi bilan ajralib turadi. Investitsiyalar nazariyasi o'zining tarixiy rivojlanish jarayonida bir qancha bosqichlarni bosib o'tdi. V.V. Aladinning fikricha, investitsiyalarning dastlabki belgilarini Avstriya iqtisodchilari maktabining ilmiy ishlarida ko'rish mumkin (Bem-Baverk)[2]. Muallifning fikricha, o'tgan asrning 20–30-yillariga kelib, moliya nazariyasining fan sifatida paydo bo'lishi bilan I.Fisherning foiz stavkalari nazariyasi ilmiy ishi dunyoga keldi.

Xorijiy iqtisodiy adabiyotlarda investitsiyava investitsiyalashmuammolari J.Keyns, P.Masse, K.Makkonel, S.Bryu, E.Dolan, U.Sharp va boshqa olimlar ilmiy ishlarida keng miqyosda yoritib berilgan.

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalarning ahamiyati jihatidan bir qator iqtisodchi olimlarning nazariy qarashlari mavjud. Jumladan, Sh.Shodmonov, U.G'afurovlarning fikricha, "Investitsiyalar –asosiy va aylanma kapitalni qayta tiklash va ko'paytirishga, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishga qilingan sarflarning pul shaklidagi ko'rinishidir"[3]. Prof. D.G'.G'ozibekov investitsiyalarning iqtisodiy mazmun-mohiyatini moliyaviy kategoriya sifatida talqin etib, quyidagicha ta'rif berib o'tgan: "Investitsiyalarning mazmuni aniq va ishonchli manbalardan mablag'lar olish, ularni asosli holda safarbar etish, rikslar darajasini hisobga olgan holda kapital qiymatini saqlash va ko'zlangan samarani olishdan iborat bo'ladi"[4].

Mualliflar fikricha, iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalar yetakchi rol o'ynaydi, sababi investitsiya orqali korxonalar kapital jamg'arilishiga, natijada mamlakatning ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish va iqtisodiy o'sishga erishiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolani yozish jarayonida ma'lumotlarni to'plash,ularni guruhlash,analiz va sintez usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Investitsiya keng ma'noda tijorat tashkilotining moliyaviy resurslarini aholiga pul to'lash bilan bog'liq bo'lmagan maqsadlarda ishlatishdir. Investitsiya qilish tor ma'noda tijorat tashkilotining moliyaviy resurslaridan kapital sifatida, ya'ni sof daromad manbayi sifatida foydalanishdir. Kapital qo'yilmalar investitsiyalarning tarkibiy qismidir. Ular binolar va inshootlarni qurishga, asbob-uskunalar sotib olishga va qurilayotgan obyektlarni loyihalash bilan bog'liq xarajatlarga moliyaviy resurslarni kiritishdir. Investitsiyalarning asosiy moliyaviy manbalari o'z mablag'lari va qarz mablag'lari, shuningdek qimmatli qog'ozlarni sotishdan olingan mablag'lardir. Investitsiyalar to'g'ridan-to'g'ri va portfelga, real va moliyaviy investitsiyalarga bo'linadi. Investitsiyalar bozor ishtirokchisiga daromad keltiradi, ammo odatda investitsiya xavfi, ya'ni sarflangan kapitalning bir qismini yo'qotish ehtimoli bilan bog'liq tushunchadir. Iqtisodiy nuqtayi nazardan investitsiya - bu kapital sifatida, ya'ni har qanday bozor shaklidagi sof daromad manbayi sifatida ishlatiladigan qiymat (foyda, foiz, renta, ijara to'lovi, narxlardagi farq va boshqalar). Biroq, tijorat tashkiloti o'z faoliyatini nafaqat bozorda, balki odamlar jamiyatida ham amalga oshiradi, shuning uchun u o'z daromadlarining bir qismini albatta ijtimoiy ehtiyojlarga sarflaydi, masalan, ijtimoiy soha obyektlarini qurish va boshqalar. Shuning uchun amaliy ma'noda investitsiyalarning keng ta'rifi quyidagicha bo'lishi mumkin: tijorat tashkilotining investitsiyalari - bu o'z faoliyatini kengaytirish va daromadni ko'paytirish uchun uning moliyaviy resurslaridan foydalanish, shuningdek, aholiga pul to'lovlari bilan cheklanmaydigan ijtimoiy xususiyatga ega bo'lgan investitsiyalar.

Tijorat tashkilotining investitsiyalari uning ixtiyoridagi pul mablag'lari yoki ko'rsatilgan maqsadlarda foydalaniladigan har qanday boshqa mol-mulkdir.

---

2 АладьинВ.В. Инвестиционная деятельность субъектов Российской Федерации. –М: Социум, 2002. –с.17.
3 ShodmonovSh., G'ofurovU. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. –T.: Iqtisod-moliya, 2010. –347 bet.
4 G'ozibekov D.G'.Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. –T.: "Moliya" nashriyoti. –2013. –26 bet.

Tijorat tashkilotining pul mablag'lari uning bankdagi hisobvaraqlardagi pul mablag'lari va olingan kreditlardan iborat bo'lishi mumkin. Investitsiya sifatida pul mablag'lari mehnat asboblarini sotib olishga, yangi qurilishlarga, qimmatli qog'ozlarni sotib olishga, bank depozitlariga, tovar belgilarini sotib olishga va hokazolarga, ya'ni foydalanilishi investitsiya maqsadlariga javob beradigan har qanday bozor aktivlariga qo'yilishi mumkin.

Investitsiya sifatida foydalaniladigan pulsiz mol-mulkka odatda asbob-uskunalar va binolar, qimmatli qog'ozlar, litsenziyalar, tovar belgilari va boshqalar kiradi.Xorijiy investitsiyalar – bu investitsiya maqsadlari uchun bozor obyektlariga qo'yilgan pul mablag'lari yoki xuddi shunday maqsadlar uchun ishlatiladigan boshqa har qanday mulk. Investitsiyalarni bunday tushunishning nozik tomoni shundaki, ularning bozor shakli bo'yicha investitsiyalar va investitsiya obyektlari bir xil, chunki bozorda bir xil pul va mulkdan boshqa hech narsa yo'q. Masalan, ishlab chiqarish uskunalari sotib olinadi. Pul investitsiya sifatida ishlaydi. Lekin bu jihozlar ham sarmoya hisoblanadi, faqat boshqa moddiy shaklda. Ikkalasi ham bir xil kapital (qiymat) bo'lib, ularning har xil shakllari foyda olish uchun mo'ljallangan. Tibbiyot jihozlari sotib olinayotganda esa, ijtimoiy maqsadlar uchun sarmoya kiritilmoqda. Shunga ko'ra, pul bilan ifodalangan kapital (qiymat) uning qayta ishlab chiqarish jarayonidan chiqib ketadi, chunki u ijtimoiy iste'mol maqsadlarida ishlatiladi. Bunday investitsiyalar "ishlab chiqarishdan tashqari" investitsiyalar deb ham ataladi. Agar investitsiyalarning ta'rifi kapital mavjudligining tashqi shakllariga asoslangan bo'lsa, mantiqiy ziddiyat yuzaga keladi, chunki bu holda investitsiya va investitsiya obyekti o'rtasida hech qanday farq yo'q, yoki boshqacha aytganda, tushuncha uning mohiyati orqali emas, balki uning mavjudligi shakllari orqali aniqlanadi. Investitsiya faoliyati yoki investitsiya - bozor ishtirokchisining sarmoya sifatida kapital va daromaddan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan yoki qisqacha investitsiya qo'yish bilan bog'liq bo'lgan harakatlari majmui. Investor - bu investitsiya faoliyatini amalga oshiruvchi bozor ishtirokchisidir. Investorlar odatda barcha tijorat tashkilotlari hisoblanadi, chunki bu ularning tijorat faoliyatini kengaytirish jarayoni talab qiladi. Huquqiy ma'noda fuqarolar, har qanday yuridik shaxslar, davlat hokimiyati organlari va tashkilotlar investorlar bo'lishi mumkin. Ushbu davlat nuqtayi nazaridan investorlar milliy va xorijiy bo'lishi mumkin. Kapital sarmoyasi tushunchasi. Kapital qo'yilmalar - bu asosiy fondlarga (vositalarga) investitsiyalar, ya'ni kapital va daromadlarni asosan zarur uskunalar (mashinalar, priborlar va boshqalar) sotib olish va binolar va inshootlar qurilishiga, shuningdek, qurilish bilan bog'liq loyihalash xarajatlariga qo'yishdir. Kapital qo'yilmalar investitsiyalarning tarkibiy qismlaridan biri, ammo eng muhimlaridan biri hisoblanadi. Kapital qo ' yilmalarning iqtisodiy jihatdan muhim bo ' lgan ikki farqli xususiyati bor:

- Ular faqatgina moddiy bozor aktivlariga qo'yilgan investitsiyalardir; qimmatli qog'ozlarga, boshqa moliyaviy aktivlarga (depozitlar, ssudalar va boshqalar) yoki nomoddiy aktivlarga (tovar belgilari va boshqalar) qo'yilgan investitsiyalar kapital qo'yilmalar deb hisoblanmaydi;
- Ular mamlakatning asosiy fondlarini ko'paytirishga qaratilgan investitsiyalardir, ya'ni har qanday rivojlanayotgan jamiyatning asosiy boyligini ko'paytirishga qaratilgan investitsiyalardir.

Kapital qo' yilmalar ikki guruhga bo'linadi:

- Ishlab chiqarish kapital qo'yilmalari - bu tijorat tashkilotlarining oddiy va kengaytirilgan kapitalini takrorlash bilan bog'liq kapital qo'yilmalar;
- Noishlab chiqarish kapital qo'yilmalari - bu notijorat tashkilotlarning asosiy fondlarini saqlab turish va ko'paytirish maqsadiga ega bo'lgan kapital qo'yilmalardir (odatda sog'liqni saqlash, ta'lim, madaniyat va boshqa notijorat tashkilotlari shu jumlaga kiradi).

Kapital qo'yilmalar tushunchasi xususiy kapital bo'lmagan sotsialistik iqtisodiyotdan kelib chiqadi va barcha investitsiyalar moddiy ishlab chiqarishning asosiy fondlarini yoki iqtisodiyotning ijtimoiy tarmoqlarining asosiy fondlarini ko'paytirish maqsadida amalga oshirilgan. Zamonaviy iqtisodiyotda kapital qo'yilmalarni yuridik shaklda investitsiyalash faqatgina davlat shartnomasi asosida, ya'ni asosiy fondlarga investitsiyalarni davlat amalga oshirganda mumkin. Tijorat tashkilotlari uchun kapital qo'yilmalar shaklida investitsiya kiritish yuridik harakat sifatida endi mavjud emas, garchi bu o'z-o'zidan asosiy fondlarga sarmoya kiritishni yo'q qilmasa ham.

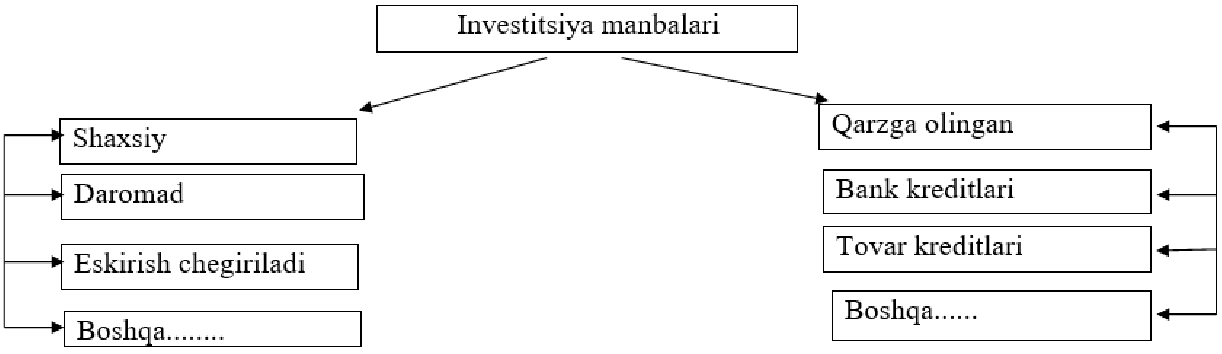

1-rasm: Investitsiyalarning asosiy manbalari

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘z mablag‘lari – investitsiya maqsadlarida foydalaniladigan o‘z kapitalining bir qismidir; o‘z mablag‘lariga quyidagilar kiradi:

- daromaddan;
- amortizatsiya ajratmalari;

Tashkilotning zaxira va boshqa maxsus jamg‘ armalari mablag ‘lari orqali;

Qarz mablag‘lari - tijorat tashkiloti tomonidan vaqtincha va to‘lov asosida yoki qarz va kredit shartnomalari asosida egallagan pul mablag‘lari va boshqa mol-mulk; qarz mablag‘lariga quyidagilar kiradi: tijorat yoki tovar kreditlari (tovarlarni sotib olishda bozorning boshqa ishtirokchilaridan kreditlar va boshqalar);

- Bank kreditlari;
- Davlat kreditlari;

Jalb qilingan mablag‘lar - bu aksiyalar va ulushlarni sotishdan olingan pul mablag‘lari. Sarmoyaviy faoliyat to‘g‘risidagi qonunda jalb qilingan mablag‘lar investitsiyalarning mustaqil manbayi sifatida ko‘rsatilgan bo‘lsa-da, iqtisodiy jihatdan ikki xil xususiyatga ega. Ular qarz mablag‘lari sifatida qaralishi mumkin, chunki ular tijorat tashkilotining o‘zida emas, balki bozordan jalb qilinadi. Lekin jalb qilingan mablag‘lar tijorat tashkilotining ustav kapitaliga tushgani sababli, ular uning o‘z kapitaliga aylanadi va o‘z mablag‘lariga kiritilishi mumkin.

Investitsiya turlari: to‘g‘ridan-to‘g‘ri va portfel. Yuridik jihatdan investitsiyalar uch guruhga bo‘linadi:

- **To‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar** - bu tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqarishga investitsiyalar, shuningdek, agar investorning aksiyalar paketi aksiyadorlik jamiyatining ustav kapitalining 10 foizidan oshsa;
- **Portfel investitsiyalari** - bu to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar tarkibida hisobga olinadigan aksiyalarga qilingan investitsiyalardan tashqari qimmatli qog‘ozlarga qilingan investitsiyalar;
- **Qarz investitsiyalar** - bu investorning mablag‘laridan qarz va kredit shaklida foydalanish. Amaliyotda kredit investitsiyalari kredit bozori obyekti sifatida mustaqil ravishda ko‘rib chiqiladi, shuning uchun odatda investitsiyalar haqida gap ketganda, faqat to‘g‘ridan-to‘g‘ri va portfel investitsiyalari nazarda tutiladi, garchi tijorat tashkiloti uchun barcha investitsiyalar guruhi nisbatan teng ahamiyatga ega bo‘lsa ham. Investitsiyalarni to‘g‘ridan-to‘g‘ri va portfelga ajratish xalqaro investitsiya statistikasida investor o‘z investitsiyalarini boshqarish jarayoniga nisbatan qanday o‘rin egallashi nuqtayi nazaridan qabul qilingan bo‘linishdir. To‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar bo‘yicha investor odatda o‘z investitsiyalarini boshqarishda to‘g‘ridan-to‘g‘ri ishtirok etadi, portfel investitsiyalari bo‘yicha esa, u investitsiyalarni boshqarishda deyarli ishtirok etmaydi.

Investitsiya turlari: real va moliyaviy. Investitsiyalar qo ‘ yilishi obyektining turi nuqtayi nazaridan shartli ravishda ikki katta guruhga bo‘linadi:

- **Real investitsiyalar** - bu ishlab chiqarish yoki foyda olish jarayonida foydalaniladigan moddiy aktivlarga, ya’ni birinchi navbatda ishlab chiqarish vositalariga qilingan investitsiyalar;
- **Moliyaviy investitsiyalar** - bu moliyaviy aktivlarga qilingan investitsiyalar bo‘lib, ularga asosan qimmatli qog‘ozlar va bank depozitlari kiradi. Investitsiyalarni bunday ajratish zarurligi ularning iqtisodiy mohiyati bir xil emasligidan kelib chiqadi. Haqiqiy investitsiyalar o‘zlari (ular keltiradigan) sof daromadni yaratadilar. Ular tijorat tashkilotining moddiy kapitalini ko‘paytiradi.

Moliyaviy investitsiyalar foiz yoki boshqa sof daromad keltiradi, ular o‘zlari yaratmaydi, faqat o‘zlashtiradilar. Ularning iqtisodiy tabiati uydirma, chunki ular foizli daromad keltirmay qo‘yganida, ular umuman yo‘q bo‘lib ketadi, chunki bir tomondan, ular bozorda devalvatsiya qilinadi, boshqa tomondan, ular odam uchun hech qanday moddiy foyda keltirmaydi. Tovarlar yoki xizmatlarni ishlab chiqaradigan tijorat tashkilotida odatda haqiqiy investitsiyalar ustun turadi. Biroq, butun bozor miqyosida moliyaviy investitsiyalar ustunlik qiladi, chunki haqiqiy investitsiyalardan farqli o‘laroq, ularning bozor o‘sishi uchun moddiy chegarasi yo‘q va shuning uchun ular cheksiz ko‘payishi mumkin. Sarmoyaviy daromad. Odatda investitsiya daromadi tijorat loyihasidan olinadigan foyda yoki qimmatli qog‘ozlarga investitsiya qilishdan olinadigan foiz (dividend) shaklida bo‘ladi.

Har qanday investitsiya loyihasi (yoki qabul qilingan investitsiya qarori) ma’lum bir yil davomida keltiradigan daromad nuqtayi nazaridan baholanadi. Umumiy yondashuv quyidagichadir: investitsiya loyihasini amalga oshirishdan tushgan pul mablag‘lari (odatda foyda va amortizatsiya ajratmalari shaklida) dastlabki investitsiyalar miqdoridan belgilangan miqdorda oshishi kerak, bu esa investitsiyalardan sof daromadni tashkil qiladi.

Metodologik jihatdan muammo nafaqat daromadni va investitsiyalardan boshqa tushumlarni qanday hisoblashda, balki bu yillik pul tushumlarini qanday qilib yagona bazaga keltirishda, chunki pul qadrsizlanib borishi va kelajakdagi rubl bugungi rublga teng emasligi ma'lum.

Iqtisodiyot ilm-fani investitsiya loyihalashtirish va tahlil qilishda foydalaniladigan va investorga o'zida mavjud bo'lgan erkin kapitalni investitsiyalash bo'yicha iqtisodiy jihatdan asoslangan boshqaruv qarorini qabul qilishga yordam beradigan turli xil usullarni ishlab chiqdi. Investitsiya xavfi. Tavakkalchilik – bu kapitalni (foydani) yo'qotish ehtimoli. Ma'lum miqdorda tavakkalchilik - bu yo'qotish ehtimoli bo'lgan qiymatning yo'qotilishi. Xavf har doim mavjud, chunki u kelajakning noaniqligini aks ettiradi. Kelajakni bilish mumkin emas, uni faqat bashorat qilish mumkin.

Investitsiya xavfi - bu investitsiya qilishda yuzaga keladigan xavf. Investitsiyalar har doim muayyan xavf bilan bog'liq, chunki investitsiyalar doimo kelajakka qaratilgan, ya'ni odatda bir necha yil oldinga qaratilgan. Odatda, tijorat tashkiloti o'z investitsiyaviy tavakkalchiliklarini oldindan baholaydi va o'zi uchun qabul qilinadigan darajani belgilaydi, undan ortiq bo'lishi mumkin emas deb hisoblaydi, natijada tegishli investitsiya loyihasi kompaniyaning boshqa jozibador xususiyatlariga qaramay rad etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 25.12.2019-yildagi "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni, O'RQ-598-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.09.2022-yildagi "O'zbekiston Respublikasining to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar jamg'armasi faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-215-son Farmoni,.
3. Аладин В.В. Инвестиционная деятелност субектов Российской федерации. –М: Сосиум, –2002.
4. Ғозибеков Д.Ғ. Инвестицияларни молиялаштириш масалалари. – Т.: 341 “Молия” нашриёти, 2003.
5. Shodmonov Sh., G'ofurovU. Iqtisodiyotnazariyasi. Darslik. –Toshkent: Iqtisod-moliya, –2010.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.